

VIVIPARIA RUSKEJ
PERSONALISTICKEJ
FILOZOFIE

TOMÁŠ PRUŽINEC

Tomáš Pružinec

Viviparia ruskej
personalistickej filozofie

2018

*Cieľom filozofie je oživovať humánnosť,
ktorá robí ľudskú osobu krásnou.*

Helena Hrehová

Recenzenti: **doc. Mgr. Martin Vašek, PhD.**
Filozofická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

doc. PhDr. Peter Rusnák, PhD.
Filozofická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave

Predmetná vedecká práca Tomáša Pružinca bola podporovaná:
Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy
č. APVV-16-0116 (Štúdium byzantského hodnotového systému
a jeho reflexie v slovanskom kultúrnom prostredí) a
Vedeckou a grantovou agentúrou, projektom č. 1/0124/16
(Ruská a slovenská filozofia osoby v lingvistických a filozofic-
kých súvislostiach) a projektom č. 1/0231/18 (Dráma ľudskej
slobody v ruskom filozofickom myslení 20. storočia)

Viviparia ruskej personalistickej filozofie
Prvé vydanie 2018

Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov, 2018
Copyright © doc. PhDr. ThDr. Tomáš Pružinec, PhD.
Jazyková redakcia: Barbora Turčíková
ISBN 978-80-8198-024-4

Obsah

Úvod.....	7
Kapitola I.	13
Kapitola II.....	31
Kapitola III.	57
Záver	77
Zoznam použitej literatúry.....	83
Резюме.....	91
Riassunto	95
Summary	99
O autorovi.....	103
Menný register	105

Úvod

Čitateľovi sa dostáva do rúk publikácia s názvom *Viviparia ruskej personalistickej filozofie*. Latinský názov *viviparia* sa môže preložiť ako živorodosť a znamená schopnosť rodiť, dávať život. V širšom zmysle slova to znamená prinášať na svet život. Metaforicky to môžeme vnímať aj ako schopnosť vydať sa na cestu do života. Názov knihy je zvolený zámerne a nesie v sebe určité posolstvo. Živorodosť je charakterizovaná rastom a vzletom a má v sebe zakódovanú istú, sebe vlastnú, svojráznu živelnosť. Je to schopnosť vstupovať na cestu života, vychádzať zo seba von a rásť alebo, naopak, vstupovať do seba a rásť, teda životodarne rásť v tom, kde je treba. Živorodosť je bytie v pohybe. Ruská personalistická filozofia, ktorá je dedičkou byzantského myslenia a ktoré aj bohato rozvíjala, tieto bazálne vlastnosti má. Preto jej produktom môže byť človek, ktorý sa nebráni námahe bytia, je dynamicky živý, niekedy až svojrázne živelný, so schopnosťou rodiť v sebe a v iných nové veci: žiť a dávať život, nezostávať ukotvený len sám v sebe a pre seba, ale životodarne tvoriť, nezmrhávať sa v konzumnom myslení ale rásť v sebadarovaní, nemrzačiť slobodu bytia, ale vydávať sa na cestu pútnika, na ktorej nie je sám. Živorodosť je teda schopnosť človeka uvedomovať si a uskutočňovať plnú zodpovednosť za utváranie života v celej svojej integrite, v súčinnosti s prírodou, s kozmom,

s technikou, s duchovnom a so sociálnym prostredím, ktorých je súčasťou. V tomto spočíva aj jedna z charakteristík ruskej personalistickej filozofie.

V stredoeurópskom priestore, ktorého je Slovensko srdcom, je potrebné naučiť sa oceňovať prínos ideí tak západnej, ako aj východnej proveniencie, ideí, ktoré sú živorodé a dávajú vzrast. Ruská personalistická filozofia má čo povedať aj postmodernému človekovi a ten v hľadaní hodnôt nezostane s prázdnyimi rukami. Bez nej by bol hodnotový prínos do stredoeurópskeho priestoru neúplný. Chýbala by mu totiž odovzdaná skúsenosť pádu a vstávania, krachu a vzletu, žitia a umierania, ktorá je príznačná pre ruskú, ale vo všeobecnosti pre celú personalistickú filozofiu. Už aj z tohto dôvodu je predmetná publikácia určená nielen odbornej, ale aj širokej čitateľskej verejnosti.

Ako publikácia vznikla a čo je jej obsahom? Zrod tejto publikácie je nezvyčajný. Na začiatku stáli úvahy, ktoré sa dotýkali ruskej personalistickej filozofie. Tieto úvahy boli publikované postupne, úplne nezávisle od seba, v rôznom časovom rozpätí. Prvá úvaha s názvom Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí bola uverejnená v roku 2016 v časopise *Viera a život*¹ a vzápätí, v tom istom roku, redakcia časopisu *Kultúra* úvahu

¹ Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí, In *Viera a život: časopis pre kresťanskú orientáciu*, č. 5, roč. 26, 2016, s. 61 – 71.

prevzala a uverejnila vo svojom čitateľskom portfóliu.² Docent Ján Gallo následne text preložil do ruštiny a úvaha bola publikovaná v ruskom filozofickom časopise *Vox*³. Druhá úvaha s názvom Pravda ako pozdvihnutie osoby: úvahy o pravde vo svetle myšlienok Leva Šestova bola uverejnená v časopise *Tvorba*⁴. Zásluhou doktora Enza Passeriniho bola preložená do taliančiny a uverejnená v talianskom časopise *Orientalia christiana periodica*⁵. Tretia úvaha s názvom Človek a technika. Náčrt problematiky na pozadí myšlienok Nikolaja Alexandroviča Berďajeva bola prednesená na vedeckom kolokviu na pôde Trnavskej univerzity a následne publikovaná v prestížnom zborníku tejto univerzity *Acta Moralia Tyrnaviensia*⁶. Au-

² Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí, In *Kultúra: dvojtýždenník závislý od etiky*, č. 10, roč. 19, 2016, s. 9 – 12. (Úvaha bola uverejnená bez bibliografických odkazov a bez vysvetliviek.)

³ Русская и персоналистическая философия в словацкой академической среде, In *VOX: философский журнал*, č. 21, roč. 10, 2016, s. 1 – 9.

⁴ Pravda ako pozdvihnutie osoby: úvahy o pravde vo svetle myšlienok Leva Šestova, In *Tvorba: revue pre literatúru a kultúru*, č. 2, roč. 26, 2016, s. 34 – 44.

⁵ La verità come elevazione della persona. Considerazioni sulla verità alla luce dei pensieri di Lev Šestov, In *Orientalia christiana periodica*. Pontificium institutum orientalium studiorum, Roma, Nr. 1, Vol. 84, Fas. I, 2018, s. 243 – 257.

⁶ Človek a technika: náčrt problematiky na pozadí myšlienok Nikolaja Alexandroviča Berďajeva, In *Acta Moralia Tyrnaviensia*

tora tejto publikácie teší, že vydavateľ tohto vydania prejavil záujem o uverejnenie týchto úvah a navrhol ich knižné publikovanie. V tejto publikácii ponechávame texty úvah zväčša, tak ako boli uverejnené, ale s aktualizovaním niektorých údajov a výpovedí. Veríme, že drobné obsahové zmeny a doplnenia len skvalitnili ich obsah. Reflexie sú zoradené do troch kapitol a ich názvy sú identické s titulmi, pod ktorými boli uverejnené v časopiseckej literatúre.

Prvá kapitola nesie názov Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí. Ide o kapitolu, v ktorej sa pokúsime načrtnúť základné kontúry ruskej filozofie v slovenskom filozofickom výskume. Sumarizačným spôsobom zhodnotíme stav vývoja v bádani ruskej filozofie najmä po roku 1989. Ilustračne sa pozrieme na prekladateľské a publikačné aktivity, ako aj na oblasť vedeckých výskumov, ktoré sa uskutočňujú na pracoviskách niektorých slovenských univerzít. Cieľom tejto kapitoly nie je komplexne zosumarizovať a zhodnotiť všetky aktivity. Skôr nám pôjde o jednoduchý náčrt sprehľadnenia aktivít, ktoré sa explicitne či implicitne zameriavajú na ruskú personalistickú filozofiu, ktorá sa stáva čoraz väčším predmetom záujmu. V tejto perspektíve treba interpretovať aj obsahové posolstvo nasledujúcich dvoch kapitol.

viensia VII: reflexia človeka v slovanskom filozofickom prostredí. Trnava: TU, 2017, s. 134 – 144.

Druhá kapitola nesie názov Pravda ako pozdvihnutie osoby. Úvahy o pravde vo svetle myšlienok Leva Šestova. Na začiatku reflexie svoju pozornosť zameriame na otázku gnozeologického prístupu k pravde, teda či pravdu „chápeme“ alebo skôr „prežívame“. Budeme ju riešiť z pohľadu existencialistickej a personalistickej filozofie. Poukážeme na to, ako sa pravda v osobe človeka odohráva v jeho existenčnom zápase. Zamyslíme sa nad uskutočňovaním pravdy a nad jej „úlohou“ či „poslaním“, ktoré sa odohráva v osobe človeka. Svoju pozornosť upriamime na stav nestálosti, z ktorého sa pokúsime vyvodiť konkrétne uzávery. Na záver poukážeme na konvergentný vzťah pravdy a viery. Úvahy budeme reflektovať vo svetle myšlienok ruského mysliteľa Leva Izakoviča Šestova. Z jeho myšlienok si položíme otázky, niekedy viac rétorické, niekedy viac reflexné. Je to dramatická kontroverznosť, ktorá je stimulom k tomu, aby sa osoba človeka utvárala ako plne sebainterpretatívna bytosť hľadajúca pravdu? Je existenčný zápas práve tým, čo utvára proces zosobnenia pravdy a vedie k autentickejšiemu človeku?

Tretia kapitola nesie názov Človek a technika. Náčrt problematiky na pozadí myšlienok Nikolaja Alexandroviča Berďajeva. Cieľom predmetnej reflexie je náčrt kontúr skúmania kritickej súvzťažnosti človeka a techniky, ako aj pokus o krátku diagnózu. Problematiku reflektujeme na pozadí myšlienok ruského

mysliteľa Nikolaja Alexandroviča Berďajeva, ktoré predstavil najmä vo svojom diele *Ríša Ducha a ríša Cisárova*. Hlavnou osou reflexie bude spojenie techniky s vnútorným životom človeka, ako aj ukotvenie technického človeka v prírode, spoločnosti a kozme. Vyústením reflexie bude predloženie náčrtu možného riešenia problematiky. Budeme hľadať odpovede na otázku, akého „technického človeka“ mal Berďajev na mysli. A čo vlastne vôbec Berďajev dobovo chápal pod technikou? A ďalej: Aký význam má utváranie človeka technikou? Ako možno u Berďajeva interpretovať „negáciu techniky“? Čo vlastne znamená zabso- lutizovaná autonómnosť a parciálnosť sveta pre človeka? A ďalej, aký je dôsledok autonómii pre človeka a pre jeho dialogickosť? Z hľadiska metódy sa budeme snažiť predmetnú kapitolu uchopiť v perspektíve transdisciplinárneho prístupu.

V závere tohto úvodu čitateľovi želáme, aby sa pri čítaní stával aj on sám živorodým, aby sa aj on sám vydal na púť objavovania, aby sa vydal na cestu filozofického dobrodružstva, ktoré nikdy nekončí, ale vždy začína.

Záver

V knihe básnických zbierok *Spirituálne v existenciálnom alebo o precitnutiach duše*, píše jej autorka, známa profesorka Helena Hrehová, že na základe svojich prežitých skúseností začala rozumieť štyrom veľmi dôležitým veciam, a to: „1. iba posledné miesta sa nezávidia; 2. samota je priestorom, kde človek precitá a je sám so sebou; 3. ticho je balzomom na všetky rany; a 4. slzy sú očistným darom, kde netreba veľa slov.¹³³ Slová profesorky Hrehovej, odborníčky na ruskú filozofiu a etiku, pripomínajú rukopis ruskej personalistickej filozofie (a v širšom zmysle aj rukopis náboženskej a idealistickej filozofie), resp. jej vtlačенú tvár, či zanechanú stopu. Keď sa pozrieme na osudy ruských filozofov tejto filozofickej línie zblízka, zachytávame v nich práve uvedené charakteristiky. Zväčša ako vyhnanci, utečenci či emigranti, odsúdení na bezbudúcnosť, zaujali posty posledných miest. Predierali sa vo vyhnanstve alebo v cudzej zemi bez nádeje, že raz uvidia svoju krajinu, ktorú museli opustiť. Po stránke materiálneho zabezpečenia im nebolo čo závidieť. Pociťovali neželateľnosť a nepotrebnosť a ťažko zakúšali samotu, ktorá im, na druhej strane, otvárala priestor na stretanie sa so sebou samým. Rany zo sklamaní,

¹³³ HREHOVÁ, Helena: *Spirituálne v existenciálnom alebo o precitnutiach duše*. Trnava: Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, 2015, s. 15.

rany uštedrené vlastným národom, rany zo zákerného a ponižujúceho správania sa hojili v tichu, ktoré hlasno kričalo a ktoré nikto nepočul. V stretnutí s Tichom sa však rodilo priateľstvo s Múdroťou. Ich filozofia sa rodila neraz v clivom a ponornom tichu, ktoré deprimovalo a ubíjalo, no zároveň budovalo a dvíhalo. Ako filozofi sa rodili v tichu a v očiste slz. Ruskí personalistickí filozofi teda podstupovali pocitívny intelektuálny zápas v paradoxoch, ktoré nedávali zmysel, pretože prechádzali aj ťažkým procesom osobného vyzrievania, bez komfortu, a v cudzote. To im umožnilo vystúpiť zo seba alebo, naopak, vstúpiť do seba, jednoducho rásť tam, kde bolo treba a ako bolo treba. Zažívali ponáranie sa do tajomstiev života, ťažkých a krutých, no zároveň to paradoxne boli aj tajomstvá pokoja a údivu. Takto žitý život spojený s pocitívou intelektuálnou prácou ich mnohých sformoval do obdivuhodnej integrálnej zrelosti, ktorej výsledkom sú filozofické úvahy, ktoré sú vzácnymi posolstvami aj pre dnešného postmoderného človeka.

V peripetiách takýchto životných turbulencií ruskí personalistickí myslitelia objavovali dôstojnosť a vznešenosť svojej osoby, osoby druhého, osoby človeka konkrétneho a historického. Vo svete ponorenom do zdeifikovaného materializmu, kde sa začal hon na ľudskú dôstojnosť, kde sa ponižovala veľkosť človeka a popierala sa jeho neopakovateľná jedinečnosť, tam sa rodilo zahĺbenie sa do mystéria človeka

ako osoby. V tajomných peripetiách života sa začalo objavovať, že jestvuje duchovný základ personálnosti, osobnostného bytia, v ktorom človek ako osoba transcenduje, prekračuje sám seba a rodí seba a iných pre nové veci. V tejto perspektíve aj pravda nadobudla iný význam. Plne môžeme súhlasiť s konštatovaním Pavla Mačalu, že „všetka vecná skutočnosť, vrátane prírody, má význam len v relácii k osobe. Nie rozum dáva plný zmysel veci, ale osoba“.¹³⁴

V týchto životných paradoxoch striedania istoty a neistoty, pokoja a zmätku, stálosti a nestálosti, zakorenenosti a vykorenenosti, prázdnoty a plnosti sa rodilo propersonálne myslenie. U niektorých mysliteľov bolo explicitné, u iných skryté, vyjadrené medzi riadkami. Predierali sa z extrémneho skepticizmu (Šestov) alebo z neslobôd (Berďajev) napospas prázdnotou a sklamaním, aby nakoniec našli útechu v metalogickom poznaní (Šestov) alebo v podriadení sa duchu (Berďajev) a dospeli k tomu, že osoba človeka je predsa len cennejšia ako sociálny konglomerát či iný kolektívny útvar. Vo svete, ktorý sa depersonalizoval, sa otvoril priestor pre tragédie a tento priestor je stále otvorený aj pre súčasného postmoderného človeka. Preto pohľad do dejín filozofie, a konkrétne do dejín ruskej idealistickej filozofie, zvlášť do personalistickej

¹³⁴ MAČALA, Pavol: *Náčrt personalizmu Slovanov. Príspevok k anatómii východných pľúc Európy sv. Jána Pavla*. Bratislava: Post Scriptum, 2015, s. 103.

filozofie, môže byť pre postmoderného človeka veľmi poučný. Postmoderný človek je v nebezpečenstve, pretože si niekedy sám môže vyrabovať svoju ľudskú prirodzenosť a povrchno si interpretovať svoju dôstojnosť, lebo často sa sám redukuje na konzumné saturovanie a hľadá hodnoty života v obchodných profitoch. Niekedy sa dokonca môže cítiť už ako presaturovaný, postmateriálny, na rovine svetonázoru ako postsekulárny a postideologický, na rovine vzťahovosti ako postinštitucionálny, vyliaty zo svojich hodnôt a vykorenený zo svojich historických istôt. Postmoderný človek „je skrz na skrz preniknutý blúdením“, ako píše francúzsky sociológ Michel Maffesoli.¹³⁵ Postmoderné blúdenie však umožňuje premostenie medzi súčasným svetom a tradičnými hodnotami.¹³⁶ Tradičné hodnoty sa neuspokojujú „so stabilnou, funkcionálnou, čisto racionálnou a inštrumentalizovanou existenciou, ale [...], naopak, okľukou cez fantazmy, fantáziu, imateriálne či iné imaginárne procedúry rozohrávajú pluralitu osoby“¹³⁷. Práve z týchto dôvodov by v znovuobjavovaní tajomstiev osoby mohol postmoderný človek nanovo nájsť hodnoty jemu bytostne vlastné, novú orientáciu, no najmä úctu k sebe a k druhému, mohol by nanovo objaviť svoju veľkosť

¹³⁵ MAFFESOLI, Michel: *O nomádství. Iniciační toulky*. Přeložil Josef Fulka. Praha: Prostor, 2002, s. 34.

¹³⁶ Ibid., s. 142.

¹³⁷ Ibid., s. 142 – 143.

a veľkosť druhého, jedinečnosť a neopakovateľnosť, ktorá je u všetkých ľudí rovnaká a je našou spoločnou výsadou. Schopnosť rodiť a dávať život, schopnosť prinášať na svet život, schopnosť vydať sa na cestu do života postmoderný človek stále má a nikdy ju nestratil, aj keď sa v dejinách neraz zakolísal, potkol alebo padol. Živorodosť, ktorá vedie k životu je mu vlastná, a preto je schopný žiť, a nie živoriť. Zakódovaná živorodosť môže byť pre postmoderného človeka rastom a vzletom. Je nádejou, že jeho budúcnosť môže byť optimistická.

Zoznam použitej literatúry

Úvod

PRUŽINEC, Tomáš – GALLO, Ján: Русская и персоналистическая философия в словацкой академической среде, In *VOX: философский журнал*, č. 21, roč. 10, 2016, s. 1 – 9.

PRUŽINEC, Tomáš: Človek a technika: náčrt problematiky na pozadí myšlienok Nikolaja Alexandroviča Berďajeva, In *Acta Moralia Tyrnaviensia VII: reflexia človeka v slovanskom filozofickom prostredí*. Trnava: TU, 2017, s. 134 – 144.

PRUŽINEC, Tomáš: La verità come elevazione della persona. Considerazioni sulla verità alla luce dei pensieri di Lev Šestov, In *Orientalia christiana periodica*. Pontificium institutum orientalium studiorum, Roma, Nr. 1, Vol. 84, Fas. I, 2018, s. 243 – 257.

PRUŽINEC, Tomáš: Pravda ako pozdvihnutie osoby: úvahy o pravde vo svetle myšlienok Leva Šestova, In *Tvorba: revue pre literatúru a kultúru*, č. 2, roč. 26, 2016, s. 34 – 44.

PRUŽINEC, Tomáš: Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí, In *Kultúra: dvojtyždenník závislý od etiky*, č. 10, roč. 19, 2016, s. 9 – 12.

PRUŽINEC, Tomáš: Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí, In *Viera a život: časopis pre kresťanskú orientáciu*, č. 5, roč. 26, 2016, s. 61 – 71.

Kapitola I.

Ruská filozofia a personalistická filozofia v slovenskom akademickom prostredí

BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič: *Pramene a zmysel ruského komunizmu*. Ed. Filozofia do vrecka. Preklad, Úvod. Ruská náboženská idea a ruský štát, Ruská náboženská idea a ruský štát: Ján Komorovský. Bratislava: Kalligram, 2004.

BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič: *Ríša Ducha a ríša Cisárova*. Ed. Filozofia do vrecka. Preklad, Gnozeologický úvod, Doslov: Ján Komorovský. Bratislava: Kalligram, 2003.

BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič: *Sebapoznanie: Pokus o filozofickú autobiografiu*. Edícia Životy a idey. Bratislava: Agora, Bratislava 2005.

FEBER, Jaromír – PETRUCIOVÁ, Jelena a kol.: *Ruská filozofie a její reflexe v Česku a na Slovensku*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita, 2015.

Filozofia, č. 8, roč. 50, 1995.

HREHOVÁ, Helena: Aktuálnosť ruského filozofického personalizmu v prostredí súčasného morálneho nihilizmu, In *Filozofia*, roč. 57, č. 10, Bratislava: Filozofický ústav SAV, 2002, s. 745 – 751.

HREHOVÁ, Helena: Korene, podstata a východiská ruského personalizmu, In *Minulé a súčasné podoby personalistickej filozofie. Acta philosophica tyrnaviensia 8. Zborník príspevkov*. Trnava: Katedra filozofie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2003, s. 103 – 128.

HREHOVÁ, Helena: *Personalismo etico in Eros trasfigura tadi B. P. Vyšeslavcevne l contesto della morale ortodossa russa*. Roma: Pontificia Università Gregoriana, 1997.

- HREHOVÁ, Helena: Vzťahová dimenzia osoby vo filozofii ruských personalistov, In *Acta philosophica tyrnaviensia 1*. Trnava: FH Trnavskej univerzity, 1997, s. 31 – 36.
- DUDINSKÝ, Vladislav: *Antropokozmické motívy v ruskej filozofii: N. Fjodorov, N. Berďajev, V. Vernadskij*. Prešov: Mana-Con, 2002.
- JÁN PAVOL II.: *Ut unum sint*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1996.
- KUZMOVÁ, Štefánia: *Filozoficko-etická analýza diela F. M. Dostojevského Diablom posadnutí*. Doktorandská práca. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2014.
- LETZ, Ján: *Personalistické metafyziky. Kresťanská filozofia 20. storočia a jej perspektívy*. Bratislava, Trnava: Veda, Typi universitatis tyrnaviensis, 2006.
- LETZ, Ján: Úvod, In *Minulé a súčasné podoby personalistickej filozofie. Acta philosophica tyrnaviensia 8*. Trnava: Fakulta humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2003, s. 7 – 10.
- MARCHEVSKÝ, Ondrej: *Národná filozofia (z) dejín v ruskom myslení 2. polovice 19. storočia*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2005.
- MARCHEVSKÝ, Ondrej: *Filozofia (z) dejín jadra ruského národnictva*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015.
- MEŇ, Alexander: *Ruská náboženská filozofia*. Ed. Filozofia do vrecka. Bratislava: Kalligram, 2005.
- KOMOROVSKÝ, Ján: *Vladimír Sergejevič Solovjov a ruská náboženská filozofia. Antológia ruskej náboženskej filozofie*. Košice: Byzant Košice, s. r. o., 2011.
- PLAŠIENKOVÁ, Zlatica: Prínos profesora Jána Komorovského k poznaniu ruskej náboženskej filozofie na Slovensku, In *Axis Mundi*, č. 2, roč. 7, 2012, s. 18 – 27.

- PRUŽINEC, Tomáš – GALLO, Ján: *Berdajev – Frank – Iljin. Traja myslitelia ruskej personalistickej filozofie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2018.
- RUSNÁK, Peter: Визуальная теология Павла А. Флоренского, In *Философское образование*, č. 13, 2005, Moskva, s. 45 – 46.
- SOLOVIOV, Vladimir Sergejevič: *Duchovné základy života*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993.
- SOLOVJOV, Vladimír Sergejevič: *Una sancta. Spisy o kresťanskej jednote*. Bratislava: Lúč, 2004.
- SOLOVJOV, Vladimír Sergejevič: *Zmysel lásky*. Ed. Filozofia do vrecka. Preklad, Doslov. Večná ženskosť v živote a myslení Vladimíra Sergejeviča Solovjova: Ján Komorovský. Bratislava: Kalligram, 2004.
- ŠAFIN, Ján: *O ruskom byzantinizme, židovstvujúcich a vesternizácii Ruska. Z duchovných dejín moskovskej Rusi konca XV. a XVI. storočia*. Pravoslávna akadémia v Michalovciach, 2008.
- ŠAFIN, Ján – KORMOŠOVÁ, Martina: *Vladimír Solovjev a hľadanie večnosti*. Bratislava: Futurum primum, 2015.
- Verbum. Časopis pre kresťanskú kultúru*, č. 2, 2004.

Kapitola II.

Pravda ako pozdvihnutie osoby. Úvahy o pravde vo svetle myšlienok Leva Šestova

AQUINAS, Thomas: *Summa theologica*, In AQUINAS, Thomas St.: *The Summa Theologica*. Benziger Bros. edition, 1947, Translated by Fathers of the English Dominican Province. <https://dhspriority.org/thomas/summa/>. Vložené na web 2. 1. 1998.

DAVY, Marie-Madeleine: Chestov Léon (1866 – 1938), In *Dictionnaire des philosophes*. Nouvelle édition augmentée. Paris: Encyclopædia Universalis et Albin Michel, 2001, s. 343b – 345b.

FONDANE, Benjamin: Lev Šestov: *Athény a Jeruzalém*, In <https://dalfar.wordpress.com/2009/12/29/lev-sestov-atheny-a-jeruzalem/>. Vložené na web 29. 12. 2009.

HREHOVÁ, Helena: Korene, podstata a východiská ruského personalizmu, In *Minulé a súčasné podoby personalistickej filozofie. Acta philosophica tyrnaviensia 8. Zborník príspevkov*. Trnava: Katedra filozofie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2003, s. 103 – 128.

KASPER, Walter: *Úvod do viery*. Preklad Ján Maga. Spišský kňazský seminár, 1991.

LETZ, Ján: *Personalistické metafyziky. Kresťanská filozofia 20. storočia a jej perspektívy*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis/Veda, vydavateľstvo SAV, 2006.

MARCHEVSKÝ, Ondrej: *Filozofia (z) dejín jadra ruského národnictva*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2015.

MICHAJLOVSKIJ, Nikolaj Konstantinovič: *Что такое прощец?* In MICHAJLOVSKIJ, Nikolaj Konstantinovič: *Избранные труды*. Moskva: ROSSPEN, 2010, s. 61 – 213.

RUSNÁK, Peter: Pojem pravdy v ruskej personalistickej filozofii, In *Minulé a súčasné podoby personalistickej filozofie, Acta philosophica tyrnaviensia 8. Zborník príspevkov*. Trnava: Katedra filozofie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2003, s. 160 – 171.

SPINOZA, Baruch: *Traité politique*, In *HYPER-SPINOZA: Traité politique* <http://www.caute.lautre.net/hyperspinoza//Traite-politique-I-p4>. Vložené na web 7. 9. 2004.

ŠESTOV, Lev: *Apoteóza vykořeněnosti (Pokus o nedogmatické myšlení)*. Preklad: M. a L. Zadražilovi. Praha: Herrmann a synové, 1995.

ŠESTOV, Lev: *Kierkegaard a existenciální filosofie (výbor statí)*. Preklad: A. Červenková, J. Česka, I. F. Dokoupil, M. Foltýn, A. Havlín, M. Hubová, J. Kranát, K. Marková, H. Nikl, K. Scharffová, P. Synek a A. Vitteková. Praha: OIKOYMENH, 1997.

Kapitola III.

Človek a technika. Náčrt problematiky na pozadí myšlienok Nikolaja Alexandroviča Berďajeva

BERĎAJEV, Nikolaj Alexandrovič: *Ríša Ducha a ríša Cisárova*. Ed. Filozofia do vrecka. Preklad, Gnozeologický úvod, Doslov: Ján Komorovský. Bratislava: Kalligram, 2003.

ČAPLOVIČ, Miloslav – FERENČUHOVÁ, Bohumila – STANOVÁ, Mária (Eds.): *M. R. Štefánik v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie*. Bratislava: Vojenský historický ústav – Ministerstvo obrany Slovenskej republiky v spolupráci s Historickým ústavom SAV v Bratislave a Slovenským národným archívom v Bratislave, 2010.

- ERMITCHEV. A. A. – CAUSSAT. P. (uvedené len iniciálky): Berdiaev, In *Dictionnaire de la philosophie russe*. Collection slavica. L'Âge d'Homme, 2010.
- HREHOVÁ, Helena: Korene, podstata a východiská ruského personalizmu, In *Minulé a súčasné podoby personalistickej filozofie*. *Acta philosophica tyrnaviensia* 8. Zborník príspevkov. Trnava: Katedra filozofie Fakulty humanistiky Trnavskej univerzity v Trnave, 2003, s. 103 – 128.
- LETZ, Ján: *Personalistické metafyziky*. *Kresťanská filozofia 20. storočia a jej perspektívy*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnavien-sis / Veda, vydavateľstvo SAV, 2006.
- LOSSKIJ, Nikolaj Onufrijevič: *Dějiny ruské filozofie*. Velehrad, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma / Centrum Aleti Velehrad-Roma, 2004.
- MAČALA, Pavol: *Náčrt personalizmu Slovanov. Príspevok k anatómii východných plúc Európy sv. Jána Pavla*. Bratislava: Post Scriptum, 2015.
- McLUHAN, Marshall: *Pour comprendre les média*. Mame/Seuil, 1967.
- PETKANIČ, Milan: Pojem osobnosti v diele ruského filozofa Nikolaja Alexandroviča Berďajeva, In *Konštantínove listy*. *Constantines's Lettres*, vol. 11, 1/2018, s. 130 – 137.
- SŤAHEL, Richard: Environmentálna zodpovednosť a environmentálna bezpečnosť, In *Filozofia*, č. 1, roč. 70, 2015, s. 1 – 12.
- TOMAŠOVIČ, Pavol: *Mosty ponad čas*. Žilina: Georg, 2016.
- ZASĘPA, Tadeusz: *Médiá v čase globalizácie*. Bratislava: Lúč, 2002.
- ZENKOVSKY, Basile: *Histoire de la philosophie russe*. Tome II. Bibliothèque de philosophie. Traduit du russe par C. Andronikof. Éditions Gallimard, 1955, nové vydanie 1992.

Záver

HREHOVÁ, Helena: *Spirituálne v existenciálnom alebo o precitnutiach duše*. Trnava: Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, 2015.

MAČALA, Pavol: *Náčrt personalizmu Slovanov. Príspevok k anatómii východných plúc Európy sv. Jána Pavla*. Bratislava: Post Scriptum, 2015.

MAFFESOLI, Michel: *O nomádství. Iniciační toulky*. Přeložil Josef Fulka. Praha: Prostor, 2002.

Tomáš Pružinec

Viviparia ruskej personalistickej filozofie

Recenzovali:

doc. Mgr. Martin Vašek, PhD.

doc. PhDr. Peter Rusnák, PhD.

Jazyková redaktorka:

Barbora Turčíková

Grafická úprava:

Peter Horváth

Vydalo vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov
v roku 2018 ako svoju 1024. publikáciu

Tlač: VMV Prešov

Počet strán: 107 – 3,1 AH

Náklad: 200 kusov

ISBN 978-80-8198-024-4